

Cròniques d'un llibreter

ÀLEX VOLNEY
alexvolney@hotmail.com

Rosa Laviña

la filla del llibreter anarquista

F

a anys que treballo en un llibre engrescador i pretensions que per tenir, fins i tot, encara té una sèrie de capítols en blanc. La família poques coses sap de la nostra tia anarquista exiliada a la Catalunya Nord. Diuen que si no es surt pel món no es troba el que es cerca, però hi ha cops que és el món el que surt a trobar-te. Una tarda del 2007, estava a la llibreria fullejant una novetat fabulosa de Sofia Moro que es titula *Ellos y nosotros*, un seguit d'entrevistes a personatges que visqueren la guerra civil des de tots els bàndols possibles. Entre pàgines farcides de militars de Franco i de la República vaig trobar una Rosa, la Rosa Laviña (Palafrugell, Girona 1918). Tot d'una la seva foto i la seva cara, el seu pentinat, em van recordar, pel seu comú punt de coqueteria i les seves robes, les fotos de les nostres ties del mateix poble. Tot començava a coincidir. Després resultà que havia caminat quatre dies cap a la frontera amb la nostra tia Palmira i sabia moltes coses de nosaltres. Els capítols en blanc han derivat en més capítols i aquests n'han fets de petits. A Tolouse vam recuperar el fil perdut, però no és de la meva família que els vull parlar. Aquesta senyora neix l'any de la mortal passa de grip i de la concepció del *Quadern Gris*. Avui, setanta anys després d'aquell èxode, aquesta noia llibertària parla sense intermediaris.

Assegura que la veritat, avui, no la saben dir, que Franco va començar la guerra civil quan es va sublevar amb les tropes del Marroc.

Que disposava de molta ajuda i que "nosaltres només ens vam defensar".

Afegeix que tampoc saben dir que França i Anglaterra també ajudaren Franco. "Així és com vam perdre i no de les maneres que ens volen fer creure".

Quan li demanem per la gent que van matar els anarquistes i què hi pot afegir, a aquest delicat i manipulador tema, contesta amb la serenitat que la caracteritza:

"Quan un poble està oprimat, i al carrer en pateix les conseqüències, es fan coses que mai no s'haurien de fer. Això existeix a un costat i a l'altre. A Palafrugell hi havia algun cap escalfat, hi hagué algunes venjances... A Palafrugell van matar unes set persones, gent de missa. No hi havia cap necessitat de matar-les. A més a més, el comitè de guerra havia donat ordres que això no es fes..."

Manifesta orgullosa que, dintre del que pot, encara procura ser anarquista. Per bandera hi posa la conducta, l'exemple, la seva manera de ser, el seu caràcter,

que la fa actuar amb l'exemple, i no només les idees. Insisteix que s'ha de donar exemple i que només es pot avançar per l'escola, dia a dia. "Els canvis s'han de fer a poc a poc, car ningú no és perfecte. La teva tia, com el meu pare, no hi estaven pas d'acord, amb cap tipus de violència, creien en la pedagogia, en l'escola... i que les armes s'han d'utilitzar, només, per defensar-se quan t'ataquen".

Pensa que l'anarquia seria molt maca, però que hi ha molta feina a fer, que es necessita molta cultura i si es pogués dur a terme de mica en mica, aquesta tasca de

cultura i educació, diu que aniria molt bé; un canvi aniria molt bé ara, així com va la societat: "Avui el món necessita un canvi".

"Es necessita cultura" i li recordo que a Palafrugell es perderen obres d'art; en J. Pla en parla sovint d'aquest fet, li pregunto si en sap res, d'això: "A l'església de Palafrugell, el comitè de guerra havia barrat la porta perquè no ho fessin, havien tancat l'accés per a protegir el retaule i altres obres. Un cap escalfat hi posà una escala, a la part posterior, entrà pel darrere i hi passà. Ho cremaren quasi tot..."

A aquesta noia, de noranta-un anys, el que la va portar a recolzar la revolució fou que, a Palafrugell, la senyalaven pel carrer amb el dit:

"La filla del Laviña", al seu pare l'havien despatxat de la fàbrica per les seves idees i, quan cercava feina, li deien "per a tu no n'hi ha". La patronal del poble es posà d'acord perquè ningú n'hi donàs. Un amic li deixà, després, uns diners per obrir una llibreria que quasi no donava per viure. Sí, ho han endevinat, és la llibreria de l'anarquista Laviña que surt el darrer dia de novembre de l'any 1918 al *Quadern Gris*.

"Jo, a dintre, hi cosia i sentia com els joves de la meua edat llegien les portades i deien que no valien res, que l'únic que valia era la filla del llibreter. Es venien pocs llibres. En Pla, en un punt, parla molt despectivament del meu pare i el meu pare era un modest llibreter, un pacifista total, humanista i vegetarià. A la llibreria no hi guanyava diners. "A l'aparador hi tenia Zola, Hugo, Volney... però es venien poc.

Contestant a la teva pregunta et diré que sí, el Josep Pla hi anava, però molt poc... a més, era un pocavergonya, un caradura i un fatxa!... aprofitava per no pagar mai. D'en Pla n'han fet un Déu i era un pocavergonya. Intel·ligent, sí, no pagava mai enlloc, però un pocavergonya i diverses persones m'han assegurat, al llarg d'aquests anys d'exili, que denunciava aquells que intentaven el retorn clandestinament. Als que es volien retrobar amb la família, els delatava. N'han fet un déu i aviat, fins i tot, el trobareu a l'escudella!! (Continuarà, dilluns que ve).

Comenta aquest article a www.dbalears.cat

Cròniques d'un llibreter

ÀLEX VOLNEY
alexvolney@hotmail.com

Rosa Laviña. La filla del llibreter anarquista (i II)

(Com a continuació de l'article publicat dilluns dia 30 de març, Àlex Volney reproduïx avui la segona part de l'entrevista a la dirigent anarquista Rosa Laviña, inclosa en el llibre de Sofia Moro "Ellos y nosotros")

V

a tenir un company del POUM que li digué en el seu moment: "Si ens casam deixaràs les idees!". Ella el va despatxar. L'emancipació de la dona començava a despuntar al voltant de la revolució. Rosa havia començat publicant el seu primer article al periòdic de les joventuts sindicals i exposava allò que "molts companys confonien llibertat amb llibertinatge". El seu pare havia col·laborat en la premsa d'esquerres; tant que li feien boicot retirant les comandes dels llibres d'escola. Un 1 de maig, quan cosia a Can Sitges, el pare havia dit que aquest dia no es treballava. A l'endemà, quan va anar a incorporar-se, el patró la cridà:

"No et seguis!!", li donà la setmanada i l'acomiadà tot dient: "Sàpigues que la política és només per als homes". Així començà, Rosa Laviña, i quan li demanes de qui és la política avui et respon: "Ara a França, anam al darrere. L'única satisfacció que tinc és no haver votat Sarkozy, que és un fatxa. Aquests dies hi ha hagut una manifestació i els antifeixistes hem sortit, a Tolouse no es podia caminar pel carrer.

Els seus votants se'n penedeixen i, potser, perdrà les pròximes eleccions.

No sé de qui és la política, però, com sempre, ara reaccionen quan ja l'han votat...".

Quan li demanes com veu el país, t'assegura que Palafrugell abans del 1936 era d'esquerres, "ara s'han tornat més materialistes, a la Costa Brava, només pensen a guanyar diners... abans volia morir on vaig néixer, ara prefereixo quedar a Tolouse". Insisteix que el seu referent d'aquells anys és el seu pare: "Ell és el meu gran exemple, el meu model. Sóc humanista com ell i com ell... no sóc de la ceba!!". Enmig de la guerra civil a casa seva van donar hostatge, van organitzar l'estada de quaranta nens que venien de Madrid escapant de les bombes i van adoptar Pilar, que havia quedat sense ningú. També van hostatjar soldats de les Brigades Internacionals, "saps, n'hi havia un que duia nom fals i després vam saber que era el Tito (el partisà) que arribà a presidir l'ex-Iugoeslàvia".

Anys més tard, per casa seva passaran molts guerrillers del maquis, "les reunions, a casa nostra, ens mantenien vius i útils a la causa".

Hi passaren Massana, "que era un tros de pa", i Ramon Capdevila Caracremada, "i tots ens deixaren molt bon record". La gran majoria van morir als combats i van contribuir a la reorganització de la CNT. Enmig d'aquest ambient, havia tornat de visita familiar a Catalunya el 1964. Després s'assabentà que l'havien intentat agafar, però havia tingut la sort de marxar un dia abans que l'encerclassin. Ja no hi tornaria a entrar fins a la mort de Franco. Des de l'exili, el record més viu és de l'èxode i separació del seu pare. A Argelers havien separat dones i homes. "Veníem organitzades diverses famílies de Palafrugell per

passar juntes la frontera. Vam entrar per Le Perthus i vam caminar juntes quatre dies". "Les noies del poble teníem el lema de no separar-nos". Quan arriben a l'altre costat, mentre els desinfecten, la gent els mira "com si fóssim al zoo", "dormim sobre palla, molts nens moren pel mal estat de la llet. La bona, deien, per als nens francesos".

"No ens deixaven encendre llums, no podíem llegir abans de dormir, només podíem cantar a les fosques. Se sentien les ones i els càntics. Encara record, com en aquells moments, les nostres veus ens feien oblidar la nostra si-

tuació". "Semblava que ens havíem separat per poc, però el pare estava molt delicat i vam saber, poc després, que havia mort i que ja no el tornaríem a veure".

Abans d'instal·lar-se a Argelers, les havien fet muntar en un tren sense rumb aparent que, fent voltereta i sense avisar, les tornava a Espanya. Quan se'n van assabentar, es van amotinar en un túnel, jugant-se la vida, amb les maletes sobre els rails, "preferim que ens mateu abans que tornar a Espanya". Els restava només el camp de concentració, el setembre del 1939 començaria la Segona Guerra Mundial. A les memòries am-

plia la seva estada a Argelers, a l'infermeria i pellucant sobres de menjar per a la seva tenda i les seves companyes, la lluita diària per sobreviure a la misèria i la mort. Més tard trobaria feina i consolidaria el seu exili. El 1940 els alemanys envaeixen el país, però continua la lluita, fan pinya. Es reorganitzen, continuen la seva guerra que era la nostra. Donen suport als guerrillers del Pirineu. Si algú vol sentir-ne la veu i ampliar la seva història, Susana Koska ha duit a terme un film documental, *Mujeres en pie de guerra*, amb els corresponents testimonis de part d'aquelles dones que fins fa poc han sigut silenciades. La seva memòria, molts cops inèdita, roda de mà en mà, al llarg de la geografia europea.

En el primer *Quadern Gris*, l'original, Pla escomet contra el pare de Rosa quasi amb una pinzellada, és una escomesa continguda. Guanyada la guerra, en la reescripció, Pla s'hi recrea, han guanyat, i tot i no ser dels que han guanyat, ja va bé. En el segon QG escomet amb força i es recrea sobre el mort, i és que en aquest país, com en qualsevol altre, el millor escriptor que tenim, pot ser, a la vegada, un cap de fava covard de mesquinesa incomparable, atributs que es poden compartir en un mateix cos. Quan ens acomiadam, m'assegura que la seva lluita ara consisteix a fer-me arribar les seves memòries i facilitar-me, de primera mà, "tot el que sé de la teva família a l'exili". Rosa Laviña, la filla del llibreter anarquista, havia començat molt jove orgullosa de perdre la feina un dos de maig, col·laborà en la revolta i més tard acabà donant hostatge i suport als maquis com Cara Cremada. Així i tot, avui, només creu en la lluita pacífica com ha estat sempre tradició en el seu llinatge. •

Comenta aquest article a www.dbalears.cat